

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (üheksas koda)

8. detsember 2022 *

Eelotsusetaotlus – Tarbijakaitse – Ebaõiglased tingimused tarbijalepingutes –
Direktiiv 93/13/EMÜ – Artikli 3 lõige 1 – Artikkel 4 – Lepingutingimuse ebaõiglase laadi
hindamise kriteeriumid – Lepingutingimus, mis näeb ette laenulepingu ennetähtaegse
lõpetamise – Lepinguline õigus mitte ette hoiatada

Kohtuasjas C-600/21,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Cour de cassationi (Prantsusmaa kassatsioonikohus) 16. juuni 2021. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 28. septembril 2021, menetluses

QE

versus

Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest,

EUROOPA KOHUS (üheksas koda),

koosseisus: koja president L. S. Rossi, kohtunikud J.-C. Bonichot ja S. Rodin (ettekandja),

kohtujurist: L. Medina,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- QE, esindaja: *avocat* S. Viaud,
- Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest, esindaja: *avocate* M.-A. Doumic-Seiller,
- Prantsuse valitsus, esindajad: A.-L. Desjonquères ja N. Vincent,
- Euroopa Komisjon, esindajad: M. Heller ja N. Ruiz García,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288) artikli 3 lõiget 1 ja artiklit 4.
- 2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses, mille pooled on QE ja Prantsuse õiguse alusel asutatud pank (edaspidi „pank“) Caisse régionale de Crédit mutuel de Loire-Atlantique et du Centre Ouest ning mille ese on QE kodus toimunud vara müügi eesmärgil arestimine pärast seda, kui pank oli nende kahe poole vahel sõlmitud laenulepingu ennetähtaegselt lõpetanud.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 93/13 artikli 3 lõige 1 sätestab:

„Lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat.“

- 4 Selle direktiivi artiklis 4 on sätestatud:

„1. Ilma et see piiraks artikli 7 kohaldamist, võetakse lepingutingimuse hindamisel arvesse lepingu sõlmimise objektiks oleva kauba või teenuse laad ning viidatakse lepingu sõlmimisel kõigile sellega kaasnevatele asjaoludele ning kõigile teistele kõnealuse või muu lepingu tingimustele, millest see sõltub.

2. Tingimuste õiglase või ebaõiglase iseloomu hindamine ei ole seotud lepingu põhiobjekti mõiste [ega hinna ja tasu sobivusega vastusooritusena pakutavate teenuste või kauba eest], kui kõnealused tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles.“ [Tsitaati on parandatud Euroopa Kohtus, kuna direktiivi eestikeelne tõlge on ebatäpne.]

Prantsuse õigus

- 5 Tarbijakaitseseadustiku (code de la consommation) põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni artiklis L. 132-1 oli ette nähtud, et müüjate või teenuse osutajate ja majandus- või kutsetegevusega mittetegelevate isikute või tarbijate vahel sõlmitud lepingutes peetakse ebaõiglasteks tingimusi, mille eesmärk või tagajärg on tekitada lepingupoolte õiguste ja kohustuste oluline tasakaalustamatus majandus- või kutsetegevusega mittetegelevate isikute või tarbijate kahjuks.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 6 Pank andis QE-le 17. mai 2006. aasta notariaalakti alusel kinnisasja ostmiseks laenu summas 209 109 eurot, mis tuli tagasi maksta 20 aasta jooksul.
- 7 Laenulepingu üldtingimustes oli ette nähtud, et kui põhi-, intressi- või lisamaksete tähtjaks tasumisega hilinetakse rohkem kui 30 päeva, muutuvad võlgnetavad summad ilma formaalsuste ja hoiatuseta automaatselt ja viivitamatult sissenõutavaks ning pangal on õigus laenulepingu ennetähtaegselt lõpetada. Laenuleping nägi muu hulgas ette QE õiguse taotleda maksegraafiku muutmist, mis võimaldaks tal vajaduse korral vältida maksmata jätmise riski.
- 8 Kuna 10. detsembri 2012. aasta maksetähtpäevaks tasumisele kuuluvat makset summas 904,50 eurot ei tasunud, nagu ka 2013. aasta jaanuari makset, otsustas pank 29. jaanuaril 2013 laenulepingu ilma eelneva hoiatuseta ennetähtaegselt lõpetada ning korraldas 17. septembril 2015 QE kodus vara arestimise selle müügi eesmärgil.
- 9 Väites, et arestimisprotokoll ei ole nõuetekohane, pöördus QE 13. oktoobril 2015 täitekohtu poole nõudega täitemenetlus lõpetada.
- 10 QE esitas eelotsusetaotluse esitanud kohtule kassatsioonkaebuse cour d'appel de Versailles' (Versailles' apellatsioonikohus, Prantsusmaa) 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsuse peale, milles viimane ei tuvastanud, et põhikohtuasjas vaidluse all oleva lepingu tingimus lepingu ennetähtaegse lõpetamise kohta oleks ebaõiglane. QE väidab eelkõige, et lepingutingimus, mis vabastab hoiatamiskohustusest, on 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsusest Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) tulenevate kriteeriumide alusel käsitatav ebaõiglase tingimusena.
- 11 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et tema väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleneb tsiviilseadustiku (code civil) artiklitest 1134, 1147 ja 1184 põhikohtuasja asjaoludele kohaldatavas redaktsioonis, et kuigi rahasumma laenulepingus võib ette näha, et äritegevusega mittetegeleva laenusaja kohustuse täitmata jätmise korral võib lepingu ennetähtaegselt lõpetada, ei saa see õigus võlausaldajal tekkida enne, kui eelnevalt on võlgnikule esitatud hoiatus, mida ei ole järgitud, ega enne, kui on täpsustatud tähtaega, mis on võlgnikul selle õiguse teostamise takistamiseks. Ta selgitab siiski enda mõõndust, et hoiatamiskohustusest võib sõnaselge ja üheselt mõistetava lepingutingimusega erandi teha, kuna tarbijat teavitatakse selles tema kohustuste rikkumise tagajärgedest.
- 12 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on siiski tekkinud esiteks küsimus, kas direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1 ja artiklit 4 arvestades võib laenulepingus ette näha hoiatamiskohustusest vabastamise enne laenulepingu ennetähtaegset lõpetamist. Teiseks kahtleb ta selles, kas eelkõige 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuses Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) esitatud kriteeriume arvestades saab ebaõiglaseks pidada lepingutingimust, mis näeb ette õiguse lepingu kohe ennetähtaegselt lõpetada, kui maksegraafikujärgse makse tasumisel on viivitatud enam kui 30 päeva.
- 13 Sellega seoses märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus esimesena, et sellise tingimuse ebaõigluse kasuks võib väita, et see võimaldab laenuandjal lepingu lõpetada ilma mõistliku kestusega etteteatamisajata ning ilma, et laenusajale antaks võimalus talle ette heidetavat rikkumist selgitada. Ent vastupidi, niisuguse tingimuse õiglase laadi kasuks räägib see, et selle kehtivuseks peab see olema laenulepingus sõnaselgelt ja üheselt mõistetavalt ette nähtud, nii et laenusaja

saab pidada tema kohustustest nõuetekohaselt teavitatuks, ning see, et laenusaajal on alati võimalus pöörduda kohtusse niisuguse tingimuse kehtivuse vaidlustamiseks ja laenuandja karistamiseks, kui viimane on kasutanud seda tingimust kuritarvitavalt.

- 14 Hinnates asjasse puuduva tingimuse võimalikku ebaõiglast laadi, vaatleb eelotsusetaotluse esitanud kohus teisenä nende kriteeriumide alusel, mis tulenevad 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsusest Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60), põhikohtuasjas kõne all olevat tingimust, mis puudutab laenulepingu ennetähtaegset lõpetamist võlgniku kohustuste täitmata jätmise tõttu suhteliselt lühikese ajavahemiku jooksul.
- 15 Seoses kriteeriumiga, mille kohaselt müüja või teenuse osutaja õigus pidada kogu laenusummat kohe sissenõutavaks sõltub sellest, kas tarbija jätab täitmata kohustuse, mis on lepingulises suhtes oluline, leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et võib möönda, et tarbija poolt ühe kuumakse tähtpäevaks tasumata jätmist saab pidada tema poolt olulise kohustuse täitmata jätmiseks, kuna ta on võtnud endale kohustuse neid kuumakseid tasuda ja selle kohustuse võtmine on määratlenud ka laenuandja kohustuse.
- 16 Selle kriteeriumi kohta, mille alusel tuleb hinnata, kas põhi-, intressi- või lisamaksede tähtajaks tasumisega hilinemine rohkem kui 30 päeva on käsitatav piisavalt olulise rikkumisena, arvestades laenu kestust ja suurust – nagu näeb ette põhikohtuasjas arutluse all olev lepingutingimus –, märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et arvestades vaidluse konteksti, nimelt laenude tagasimakseaja pikenedamist ja intressimäärade langust, võivad maksmata jäetud summad olla suhteliselt väikesed, kui vaadelda laenude tagasimakseaja kestust ja summat lepingu ennetähtaegse lõpetamise ajal, mistõttu on vaieldav, kas kohustuse täitmata jätmine on piisavalt oluline rikkumine, ja tuleks ehk rohkem arvesse võtta lepingulise suhte üldist tasakaalu. Lisaks võib tarbijatevahelist ebavõrdsust põhjustada see, kui igal konkreetsel juhul tuleb laenulepingu kestuse ja laenusumma alusel kindlaks teha, kas täitmata jätmine on piisavalt oluline rikkumine, mis õigustab laenu viivitamatut sissenõutavaks muutumist.
- 17 Võttes arvesse kriteeriume, mille kohaselt tuleb kontrollida, kas müüjale või teenuse osutajale jäetud võimalus laenulepingu ennetähtaegselt lõpetada on erand selle valdkonna üldkohaldatavatest normidest, mis kuuluvad kohaldamisele konkreetse lepingutingimuse puudumisel, ning kas riigisisises õiguses on ette nähtud piisavad ja tõhusad õiguskaitsevahendid, mis võimaldavad tarbijal, kelle suhtes seda tingimust kohaldatakse, nõuda laenu sissenõutavaks muutmise tagajärgede heastamist, rõhutab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et selle valdkonna üldkohaldatav norm, mis kuulub kohaldamisele siis, kui lepingus ei ole eritingimust ette nähtud, nõuab, et enne lepingu ennetähtaegset lõpetamist saadetakse hoiatus, kuid see lubab ka pooltel sellest nõudest erandi teha, kohustades sel juhul niisugusest lõpetamisest mõistlikult ette teatama. Kuna käesoleval juhul näeb põhikohtuasjas kõne all olev tingimus ette 30-päevase etteteatamisaja, kahtleb eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas see tähtaeg on piisav, et laenusaaaja saaks laenuandjaga ühendust võtta, selgitada oma rikkumist ja leida lahendus ühe või mitme võla tasumiseks. Ta märgib aga ka seda, et kõnealune leping näeb muu hulgas ette laenusaaaja õiguse taotleda maksetähtaegade muutmist, mis võimaldaks tal vajaduse korral maksmata jätmise riski ennetada. Lisaks on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud küsimus, kas 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuses Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) välja toodud kriteeriumid on kumulatiivsed või alternatiivsed, ning juhul, kui need on kumulatiivsed, siis kas sellise tingimuse ebaõiglast laadi, nagu on kõne all põhikohtuasjas, ei saa välistada, arvestades neist kriteeriumidest ainult ühe suhteliselt väikest tähtsust.

18 Neil asjaoludel otsustas Cour de cassation (Prantsusmaa kassatsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas direktiivi [93/13] artikli 3 lõiget 1 ja [artiklit 4] tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus tarbijalepingutes hoiatamiskohustusest vabastamises kokkuleppimine, isegi kui selle kohustuse puudumine nähakse lepingus ette sõnaselgelt ja üheselt mõistetavalt?
2. Kas [...] 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsust Banco Primus (C-421/14[, EU:C:2017:60]) tuleb tõlgendada nii, et üheainsa laenu põhisumma-, intressi- või lisamakse tähtpäevaks tasumisega viivitamine rohkem kui 30 päeva võib laenu kestuse ja laenusumma suuruse ning üldise lepingusuhete tasakaalu seisukohast olla käsitatav kohustuse piisavalt olulise rikkumisena?
3. Kas [...] direktiivi [93/13 artikli] 3 lõiget 1 ja [artiklit] 4 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus lepingutingimus, mis näeb ette, et maksmisega rohkem kui 30 päeva hilinemise korral võib lepingu ennetähtaegselt lõpetada, kui liikmesriigi õiguses, milles on kehtestatud nõue, et enne lepingu ennetähtaegset lõpetamist tuleb saata asjakohane hoiatus, on lubatud lepingu pooltel sellest nõudest erand teha, kui järgitakse mõistliku etteteatamise nõuet?
4. Kas Euroopa Kohtu 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuses Banco Primus (C-421/14[, EU:C:2017:60]) seatud neli kriteeriumi, mille alusel tuleb liikmesriigi kohtul hinnata, kas võlgniku kohustuste suhteliselt lühikese aja vältel täitmata jätmise korral lepingu ennetähtaegse lõpetamise tingimus on ebaõiglane, on kumulatiivsed või alternatiivsed?
5. Kui need kriteeriumid on kumulatiivsed, siis kas lepingutingimuse ebaõigluse võib ühe või teise kriteeriumi suhtelist vähetähtsust arvestades siiski välistada?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Vastuvõetavus

- 19 Pärast seda, kui pank oli Euroopa Kohtule esitatud kirjalikes seisukohtades kinnitanud, et „alates 17. juunist 2021 ehk [eelotsusetaotluse esitamisele] järgneval päeval tasus [QE] kõik [pangale] võlgnetavad summad“, saatis Euroopa Kohtu president 11. märtsi 2022. aasta otsusega eelotsusetaotluse esitanud kohtule teabenõude, milles paluti tal kinnitada, kas see asjaolu vastas tõele, ja kui see on nii, siis teha otsus selle asjaolu mõju kohta vaidluse esemele põhikohtuasjas. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul paluti ka juhul, kui ta leiab, et põhikohtuasja ese on ära langenud, teavitada Euroopa Kohut, kas ta kavatses jääda oma eelotsusetaotluse juurde, ja kui see on nii, siis miks.
- 20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus vastas, et QE ei ole loobunud oma kassatsioonkaebusest, mistõttu on selles kohtus menetlus ikka veel pooleli. Lisaks märkis ta, et talle esitatud kassatsioonkaebuse lahendamiseks on vaja vastust esitatud küsimustele.
- 21 Euroopa Kohtu kantselei palus 21. aprilli 2022. aasta kirjas QE-l talle teatada esiteks, kas ta kavatses jääda oma kassatsioonkaebuse juurde, mille ta oli esitanud eelotsusetaotluse esitanud kohtule, ja teiseks esitada oma seisukoht panga väite kohta, et põhikohtuasja ese on ära langenud, kuna QE oli tasunud kõik summad, mis kuulusid tema poolt tasumisele põhikohtuasjas kõne all oleva laenulepingu ning tema ja panga vahelise suhte kohta varem tehtud kohtuotsuste alusel.

- 22 QE kinnitas oma kavatsust jääda kassatsioonkaebuse juurde ja väitis, et põhikohtuasja ese ei ole ära langenud eelkõige seetõttu, et kui eelotsusetaotluse esitanud kohus peaks tuvastama, et põhikohtuasjas kõne all olev tingimus on ebaõiglane, võib tal tekkida võimalus nõuda pangalt alusetult makstud summade tagastamist.
- 23 Tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on vaid liikmesriigi kohus, kes asja menetleb ja kes vastutab tehtava lahendi eest, pädev kohtuasja erisusi arvestades hindama, kas kohtuotsuse tegemiseks on vaja eelotsust ja kas Euroopa Kohtule esitatud küsimused on asjakohased. Seega, kui küsimused on esitatud liidu õiguse tõlgendamise kohta, on Euroopa Kohus põhimõtteliselt kohustatud otsuse tegema (7. aprilli 2022. aasta kohtuotsus Avio Lucos, C-116/20, EU:C:2022:273, punkt 37).
- 24 Liidu õigust puudutavate küsimuste asjakohasust seega eeldatakse. Euroopa Kohus võib keelduda liikmesriigi kohtu esitatud eelotsuse küsimusele vastamast vaid siis, kui on ilmne, et taotletaval liidu õiguse tõlgendusel puudub igasugune seos põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele (7. aprilli 2022. aasta kohtuotsus Avio Lucos, C-116/20, EU:C:2022:273, punkt 38).
- 25 Võttes arvesse nii eelotsusetaotluse esitanud kohtu kui ka põhikohtuasja poolte esitatud teavet, tuleb tõdeda esiteks, et vaidlus põhikohtuasjas on eelotsusetaotluse esitanud kohtus endiselt pooleli, ja teiseks, et ei ole ilmne, et eelotsusetaotluses kirjeldatud probleem oleks muutunud hüpoteetiliseks, eelkõige kuna ei saa välistada, et QE-l on jätkuvalt huvi selle vastu, et põhikohtusjas tuvastataks vaidluse all oleva tingimuse ebaõiglane laad.
- 26 Sellest järeldub, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimused on vastuvõetavad.

Sisulised küsimused

Neljas küsimus

- 27 Neljandas küsimuses, mida tuleb analüüsida esimesena, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsust Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) tuleb tõlgendada nii, et selles ette nähtud kriteeriumid, mille alusel hinnata, kas lepingutingimus on ebaõiglane direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 tähenduses, eelkõige lepingu poolte õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse tõttu, mille see lepingutingimus tekitab tarbija kahjuks, on kumulatiivsed või et need on alternatiivsed.
- 28 Direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 kohaselt loetakse lepingutingimus, milles ei ole eraldi kokku lepitud, ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat.
- 29 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuse Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) punktis 66 leidis Euroopa Kohus sisuliselt, et selleks, et teha kindlaks, kas lepingutingimus toob kaasa olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 tähenduses, peab liikmesriigi kohus eelkõige hindama järgmist: kas müüja või teenuse osutaja õigus nõuda kogu laenusumma kohest tagasimaksmist sõltub tarbija poolt mingi sellise kohustuse täitmata jätmisest, mis on oluline lepinguline kohustus, kas selline õigus on ette nähtud juhtudel, mil

täitmata jätmine on piisavalt oluline rikkumine võrreldes laenulepingu kestuse ja summaga, kas see õigus on erand selle valdkonna üldkohaldatavatest normidest, mis kuuluvad kohaldamisele konkreetse lepingutingimuse puudumisel, ning kas riigisisises õiguses on ette nähtud piisavad ja tõhusad õiguskaitsevahendid, mis võimaldavad tarbijal, kelle suhtes seda tingimust kohaldatakse, nõuda laenu sissenõutavaks muutmise tagajärgede heastamist.

- 30 Kõigepealt tuleb märkida, et viidatud punktist 66 ei nähtu, kas kriteeriumid, mille alusel tuleb hinnata niisuguse lepingutingimuse ebaõiglast laadi, mis näeb ette lepingu ennetähtaegse lõpetamise võlgniku kohustuste rikkumise tõttu lühikese aja jooksul, on kumulatiivsed või alternatiivsed.
- 31 Seejärel tuleb rõhutada, et 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuse Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) punktis 66 kasutatud määrsõna „eelkõige“ annab mõista, et need kriteeriumid ei ole ammendavad.
- 32 Lõpuks otsustas Euroopa Kohus 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuse Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) punkti 67 esimeses taandes, et direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1 ja artiklit 4 tuleb tõlgendada nii, et kui selle analüüsimisel, kas müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingu tingimus võib olla ebaõiglane, tuleb kindlaks teha, kas tingimus tekitab lepinguosaliste õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse tarbija kahjuks, tuleb selles analüüsis arvesse võtta muu hulgas kõiki lepingu sõlmimisega seotud asjaolusid.
- 33 Kui aga 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuse Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) punktis 66 välja toodud kriteeriume pidada kumulatiivseteks või alternatiivseteks, piiraks see riigisisese kohtu mainitud analüüsi.
- 34 Direktiivi 93/13 artikli 4 lõikes 1 on selle analüüsi läbiviimise kriteeriumid määratletud eriti laialt, hõlmates sõnaselgelt lepingu sõlmimisega seotud „kõiki asjaolusid“ (vt selle kohta 15. märtsi 2012. aasta kohtuotsus Pereničová ja Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, punkt 42). Seega tuleb lepingutingimuse ebaõigluse hindamisel arvesse võtta kõiki asjaolusid, millest müüja või teenuste osutaja võis olla asjaomase lepingu sõlmimise ajal teadlik ja mis võisid mõjutada lepingu hilisemat täitmist, kuna lepingutingimus võib põhjustada lepingu poolte vahel tasakaalutuse, mis ilmneb alles lepingu täitmise käigus (vt selle kohta 20. septembri 2017. aasta kohtuotsus Andriuc jt, C-186/16, EU:C:2017:703, punkt 54).
- 35 Eeltoodud arvestades tuleb neljandale küsimusele vastata, et 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsust Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) tuleb tõlgendada nii, et selles ette nähtud kriteeriume, mille alusel hinnata, kas lepingutingimus on ebaõiglane direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 tähenduses, eelkõige lepingu poolte õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse tõttu, mille see lepingutingimus tekitab tarbija kahjuks, ei saa pidada kumulatiivseteks ega alternatiivseteks, vaid neid tuleb käsitada osana kõigist asjaoludest, mis on seotud lepingu sõlmimisega ja mida riigisisene kohus peab analüüsima, et hinnata lepingutingimuse ebaõiglast laadi direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 tähenduses.

Viies küsimus

- 36 Arvestades neljandale küsimusele antud vastust ei ole vaja vastata viiendale küsimusele, kuivõrd see puudutab hüpoteesi, et 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuse Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) punktist 66 tulenevad kriteeriumid on kumulatiivsed.

Teine küsimus

- 37 Oma teises küsimuses palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1 ja artiklit 4 tuleb tõlgendada nii, et laenu kestust ja summat arvestades võib laenu ühe tagasimakse tasumisega viivitamine rohkem kui 30 päeva juba iseenesest olla käsitatav laenulepingu piisavalt olulise rikkumisena 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuse Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) tähenduses.
- 38 Selles osas tuleb meenutada, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale on Euroopa Kohtul pädevus selles valdkonnas tõlgendada selle direktiivi artikli 3 lõikes 1 ja lisas kasutatud mõistet „ebaõiglane lepingutingimus“ ning selgitada, milliseid kriteeriume võib või peab riigisisene kohus arvesse võtma lepingutingimuse direktiivi sätetele vastavuse hindamisel, kuna viimati nimetatud kohus peab otsustama neid kriteeriume arvesse võttes ja asjaomase juhtumi asjaolusid arvestades, milliseks lepingutingimus konkreetselt kvalifitseerida. Sellest nähtub, et Euroopa Kohus peab piirduma eelotsusetaotluse esitanud kohtule selliste juhiste andmisega, millega viimane peab arvestama asjaomase tingimuse ebaõigluse hindamisel (26. jaanuar 2017. aasta kohtuotsus Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 57 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 39 Nagu nähtub ka 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuse Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) punktist 66, tuleb riigisisel kohtul, kes hindab niisuguse lepingutingimuse ebaõiglast laadi, mis näeb ette lepingu ennetähtaegse lõpetamise võlgniku kohustuste täitmata jätmise tõttu lühikese aja jooksul, kontrollida eelkõige seda, kas laenu kestust ja summat arvestades on võlgnikule ette heidetav rikkumine niivõrd oluline, et selle tõttu on laenuandjal õigus pidada laen ennetähtaegselt tagasimaksmisele kuuluvaks, mis tähendab, et kogu laenusumma muutub viivitamatult sissenõutavaks.
- 40 Seega ei ole välistatud, et liikmesriigi kohus võib järeldada, et põhi-, intressi- või lisamaksete tähtajaks tasumisega hilinemine rohkem kui 30 päeva võrra vaid ühel korral on käsitatav lepingu piisavalt olulise rikkumisena.
- 41 Järelikult tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1 ja artiklit 4 tuleb tõlgendada nii, et laenu kestust ja summat arvestades võib laenu ühe tagasimakse tasumisega viivitamine rohkem kui 30 päeva põhimõtteliselt olla juba iseenesest käsitatav laenulepingu piisavalt olulise rikkumisena 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuse Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60) tähenduses.

Esimene ja kolmas küsimus

- 42 Esimese ja kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1 ja artiklit 4 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus see, kui laenulepingu pooled kehtestavad lepingus tingimuse, mis näeb sõnaselgelt ja ühemõtteliselt ette õiguse see leping kohe ennetähtaegselt lõpetada, kui maksegraafikujärgse makse tasumisega on viivitatud teatud aja.
- 43 Sellega seoses tuleb meenutada, et selle direktiivi artikli 3 lõikest 1 tuleneb, et lepingutingimus, milles ei ole eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat (2. juuli 2020. aasta kohtumäärus STING Reality, C-853/19, ei avaldata, EU:C:2020:522, punkt 52).

- 44 Seega võimaldab just asjaolu, et müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingu tingimuses ei ole eraldi kokku lepitud, liikmesriigi kohtul, kellele on esitatud vastav nõue, kontrollida sellise tingimuse ebaõiglast laadi tulenevalt ülesandest, mida tal tuleb direktiivi 93/13 sätete kohaselt täita (vt selle kohta 2. juuli 2020. aasta kohtumäärus STING Reality, C-853/19, ei avaldata, EU:C:2020:522, punkt 54).
- 45 Seevastu ainult asjaolu, et lepingutingimus sisaldab sõnaselget ja ühemõttelist kohustust, ei tähenda, et selle tingimuse ebaõiglast laadi ei tuleks direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 alusel kontrollida, kui kohaldamisele ei kuulu direktiivi artikli 4 lõige 2.
- 46 Selle direktiivi artikli 4 lõikest 2 tuleneb nimelt, et lepingutingimuste õiglase või ebaõiglase laadi hindamine ei tähenda, et hinnata tuleks lepingu põhiobjekti mõistet või seda, milline on hinna või tasu sobivus vastusooritusena pakutavate teenuste või kauba eest, kui kõnealused tingimused on koostatud lihtsas ja arusaadavas keeles (3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Kiss ja CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, punkt 31).
- 47 Sellega seoses on Euroopa Kohus otsustanud, et lepingutingimusi, mis kuuluvad mõiste „lepingu põhiobjekt“ alla selle sätte tähenduses, tuleb mõista tingimustena, mis määravad kindlaks lepingujärgsed põhisooritused ja mis selle tõttu lepingut iseloomustavad. Seevastu tingimused, mis on lepingulise suhte olemust määratlevate tingimustega võrreldes kõrvalise tähtsusega, ei saa kuuluda selle mõiste alla (3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Kiss ja CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, punkt 32).
- 48 Igaks juhuks tuleb lisada, et põhikohtuasjas kõne all olev tingimus ei näi kuuluvat direktiivi 93/13 artikli 4 lõikes 2 kasutatud mõiste „lepingu põhiobjekt“ kohaldamisalasse, kuid seda peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.
- 49 Lisaks peab liikmesriigi kohus selleks, et kindlaks teha, kas lepingutingimus, milles on ette nähtud müüja või teenuse osutaja õigus tunnistada kogu laenusumma kohe sissenõutavaks, kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste „olulise tasakaalustamatuse“, mis kahjustab tarbijat, uurima kõiki asjaomase lepingu sõlmimisega seotud asjaolusid, nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 35, ja sealhulgas seda, kas see õigus on erand selle valdkonna üldnormidest, mida kohaldatakse konkreetsete lepingutingimuste puudumisel. Sellise võrdleva analüüsi abil saab liikmesriigi kohus hinnata, kas ja millises ulatuses seab leping tarbija ebasoodsamasse olukorda võrreldes sellega, mis on ette nähtud kehtivas riigisisises õiguses (26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsus Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, punkt 59).
- 50 Eeltoodud arvestades peab liikmesriigi kohus kontrollima ka seda, kas müüja või teenuste osutaja võis tarbijat ausalt ja õiglaselt koheldes mõistlikult oodata, et tarbija nõustub sellise tingimusega selles eraldi kokku leppides (14. märtsi 2013. aasta kohtuotsus Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punkt 69).
- 51 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele ja kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1 ja artiklit 4 tuleb tõlgendada nii, et kui direktiivi artikli 4 lõige 2 kohaldamisele ei kuulu, on nende sätetega vastuolus see, kui laenulepingu pooled kehtestavad lepingus tingimuse, mis näeb sõnaselgelt ja ühemõtteliselt ette õiguse see leping kohe ennetähtaegselt lõpetada, kui maksegraafikujärgse makse tasumisega on viivitatud teatud aja, olukorras, kus selles tingimuses ei ole eraldi kokku lepitud ja see kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse tarbija kahjuks.

Kohtukulud

- 52 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (üheksas koda) otsustab:

1. 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsust *Banco Primus* (C-421/14, EU:C:2017:60) tuleb tõlgendada nii, et selles ette nähtud kriteeriume, mille alusel hinnata, kas lepingutingimus on ebaõiglane nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 3 lõike 1 tähenduses, eelkõige lepingu poolte õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse tõttu, mille see lepingutingimus tekitab tarbija kahjuks, ei saa pidada kumulatiivseteks ega alternatiivseteks, vaid neid tuleb käsitada osana kõigist asjaoludest, mis on seotud lepingu sõlmimisega ja mida riigisisene kohus peab analüüsima, et hinnata lepingutingimuse ebaõiglast laadi direktiivi 93/13 artikli 3 lõike 1 tähenduses.

2. Direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1 ja artiklit 4

tuleb tõlgendada nii, et

laenu kestust ja summat arvestades võib laenu ühe tagasimakse tasumisega viivitamine rohkem kui 30 päeva põhimõtteliselt olla juba iseenesest käsitatav laenulepingu piisavalt olulise rikkumisena 26. jaanuari 2017. aasta kohtuotsuse *Banco Primus* (C-421/14, EU:C:2017:60) tähenduses.

3. Direktiivi 93/13 artikli 3 lõiget 1 ja artiklit 4

tuleb tõlgendada nii, et

kui direktiivi artikli 4 lõige 2 kohaldamisele ei kuulu, on nende sätetega vastuolus see, kui laenulepingu pooled kehtestavad lepingus tingimuse, mis näeb sõnaselgelt ja ühemõtteliselt ette õiguse see leping kohe ennetähtaegselt lõpetada, kui maksegraafikujärgse makse tasumisega on viivitatud teatud aja, olukorras, kus selles tingimuses ei ole eraldi kokku lepitud ja see kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse tarbija kahjuks.

Allkirjad